

Transskription af:

Den yderste grænse

15:3 Bøje Benzon: "Skyd alt det De kan!"

Vært: Bjørn Harvig

Medvirkende: Miriam Koktvedgaard Zeitzen, ph.d. i social antropologi og ansat på Københavns Universitet. Miriam har tidligere været ansat på Nationalmuseet - og har bidraget med flere kapitler i Nationalmuseets 3-bindsværk om dansk ekspeditionshistorie, som er udkommet.

Redaktør: Troels Donnerborg

Intro: Du lytter til en podcast fra Nationalmuseets mediehus, Vores tid.

Bjørn Harvig: Den yderste grænse er taget ud af studiet. Det bliver altid nogle ret hyggelige og sjove og nogle gange lidt anderledes dage, og vi er taget i Zoologisk have. Jeg går rundt her med dagens kilde Miriam. Vi går lige forbi dagens hovedperson..

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Bøje Benzon.

Bjørn Harvig: Bøje Benson. Hans buste her i Zoologisk Have. Og Miriam, du har sagt at... Du har foreslået, at vi skulle starte nede hos okapien, som er en ret væsentlig del af dagens historie. Jeg tror ikke, jeg har set okapien siden jeg var barn.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det er virkelig synd, for det er jo et fantastisk dyr. Andelredes. Smukt.

Bjørn Harvig: Hvorfor er det du holder så meget af det?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Jamen, det ved jeg ikke. Det har altid været mit yndlingsdyr. Det startede som barn med, at jeg læste, at man først havde fundet det omkring år 1900 derude i Ituriskoven i Congo, i Afrika. Og det er jo fuldstændig utroligt, at man så sent kunne finde så stort et

pattedyr. Det er jo på størrelse med en hest, men det er jo et meget, meget smukt dyr. Vi står faktisk og kigger på dem.

Bjørn Harvig: Ja, nu er de kommet ud. Der er to.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det er jo sådan. De har jo nogle sjove striber på benene. Så har de en girafagtig hoved og lidt længere hals. Det bliver faktisk kaldt en skov giraf. Og så har det den her vidunderlige pels, som er sådan ligesom muldvarpe skind og den har lidt et lilla skær. Altså man kan ikke lade være at elske det dyr, det er utroligt. Ej! hvor den hopper rundt der. Hvor er det...

Bjørn Harvig: Meget skønt! Ja, undskyld mig, men det ligner et af de der sådan nogle sagn-dyr man selv kan bygge, når jeg sidder med min datter derhjemme. Du ved, de der bøger, hvor der er et hoved på 10 meter krop og en bagkrop, man kan sætte sammen som sit eget fantasidyr.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Ja. Det gør det også. Det er jo derfor, at folk var i begyndelsen ikke kunne finde ud af, hvad det var for noget. Men så fandt man ud af, at det var en del af giraf-familien. Men det er jo faktisk også blevet brugt som logo på sådan krypto zoologiske foreninger, fordi det netop var sådan et dyr, der så lidt umuligt ud og meget anderledes end noget man har kendt til før, krypto zoologi det er jo den der læren om dyr, man ikke kender eller ikke kan se eller sagn dyr ligesom den afskyelige snemand, som måske eksisterer og måske ikke eksisterer.

Bjørn Harvig: Det gør den i hvert fald.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det gør den måske i Himalaya, men i hvert fald så okapien var jo en værdig repræsentant, for det var, at det tog verden med storm. Det var en sensation, da man fandt så stort et dyr, man aldrig havde kendt før. Og så så sådan ud.

Bjørn Harvig: Og selvfølgelig kunne Bøje Benzon ikke stå for den fristelse.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det kunne han da ikke. Det var sgu det sjældneste zoodyr i verden på det tidspunkt, hvor han hvor han fatter interesse.

Bjørn Harvig: Og nu må du ikke afsløre, hvordan han fik det dyr hjem, andet end at der er fantastisk spændende historie forbundet med det. Og det blev en verdenssensation.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det blev en verdenssensation.

Bjørn Harvig: Den flamboyante eventyrer og storvildtsjæger, rigmand, dyrebeskyttelse, museumsmedlem og bestyrelsesformand for Zoologisk Have i København, Bøje Benzon, stævnedes i 1946 ud på universitetets centralafrikanske ekspedition, men han var allerede berømt og berygtet og hans virke fyldt med paradokser. Han havde skudt tusindvis af dyr, men samtidig kæmpede han for bevarelsen af dyr. Han havde fået adskillige dyr hjem til Zoologisk Have i København, og folk valfartede for at se de første giraffer. Den tre-årige elefant Tempo og andre eksotiske dyr. Nej, det var faktisk sådan, at nogle af plankerne i Eventyrenes Klubs legendariske runde bord faktisk stammer fra det bur, som Tempo kom hjem i. Men det er jo en anden historie, for kedeligt har det ikke været i Bøjens selskab og rygterne fortæller, at han engang, da en af hans ekspeditioner manglede vand, tog et bad i Champagne universitetets centralafrikanske ekspedition. I 1946 står i dag som vinterens væsentligste. Han drog ud for bl.a. at skyde den sjældne okapi, så folk i Danmark kunne få lov til at se den. Men undervejs kom et dramatisk møde med den store bjerggorillaer til at ændre ham for altid. Jeg hedder Bjørn Harvig. Du lytter til den yderste grænse, der i denne sæson samarbejder med Statens Naturhistoriske Museum. Vi dykker ned i spændende historier, som knytter sig til nogle af de gemte genstande og skatte på museet. Ja, og så bliver vi klogere på de ekspeditioner, der bragte dem til Danmark. Velkommen, Miriam Koktvedgaard Zeitzen. Nu har jeg nævnt dig flere gange. Vi har hørt dig. Du har en ph.d. i socialantropologi og i dag ansat på Københavns Universitet. Du har tidligere været ansat på Nationalmuseet og bidraget med flere kapitler i museets tre binds værk om Dansk Ekspeditionshistorie, som udkom på Gads Forlag for et par år siden, hvor du jo i det tre binds værk har skrevet om dagens hovedperson, Bøje Benzon. Hvad er det, der er så spændende ved ham Bøje der?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Altså, han er meget, meget mangefacetteret, som du sagde flamboyant, farverig, fascinerende, men også forfærdelig på nogen måder. Han har jo skudt som du har enorme mængder af dyr, og samtidig var han også en, der ville beskytte dyr. Og det er jo et interessant paradoks i sig selv. Altså det som jeg blev nødt til at finde ud af. Hvordan kan man samtidig gå ud og skyde hundredvis af dyr og samtidig vil beskytte dem? Så det var det var min indgang til Bøje.

Bjørn Harvig: Det var de der to modsætningsforhold, der...

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Modsætningsforholdene ja, og ligesom det spændingsfelt, der på en eller anden måde må være i det menneske, der kan rumme begge dele.

Bjørn Harvig: Det er 1946, og der bliver etableret den her 'universitetets centralafrikanske ekspedition'. Hvad? Hvad er det for et opdrag, der er?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Må man sige. Den er jo tosidet, fordi den den. Titlen peger på, at det er en videnskabelig ekspedition arrangeret af universitetet, og det er det jo sådan set også, fordi de skal ud at skyde dyr til Zoologisk Museum, som jo er en del af Københavns Universitet.

Bjørn Harvig: Som i dag er naturhistorisk museum.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Som i dag hedder Naturhistorisk... Statens Naturhistorisk Museum. Men samtidig er der jo ingen tvivl om, at Benzon også har en privat trofæfeber, der skal indløses, det er hans tredje safari i Afrika. De to første er mere sådan private safarier, hvor han jo ikke har nogen zoolog og en videnskabsmand med. Det kan man ikke efter krigen, fordi der er jo kommet et helt andet fokus på, at vildtbestanden er gået voldsomt ned. Man kan jo ikke bare gå ud og plukke løs for at sige det lige ud, som man kunne før krigen. Så han skal altså have zoologer med, for at ligesom gør den videnskabelig. Man kan sige, hvis man vinkler den skarpt. Det er et slags figenblad over, at hans trofæjagt. Men, men samtidig synes jeg også, man må sige, at Bøje Benzon var interesseret i dyr som andet end døde dyr. Men man kan sige igen er de her interessante spændingsfelter i den her ekspedition, som både har elementet af, at han skulle ud at skyde, det, der er størst og mest sjældent, men samtidig skal han gøre det af videnskabelige grunde.

Bjørn Harvig: Jeg synes, jeg har læst det her berømte citat, der hedder: "Skyd alt, hvad de kan". Ja, hvem er det, der fortæller ham det?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Jo, det er jo professor Adolf Jensen, som var direktør på Zoologisk Museum, og det var helt tilbage i 34, hvor Bøje Benzon henvender sig til ham for første gang, fordi han skal ud på sin første Afrikasafari i 1935 og gå ind og sige: 'Jamen, om de havde brug for nogle dyr på museet, så ville han da gerne skyde for dem'. Og så fik han svaret 'Skyd alt, hvad De kan'. Som jo også kommer til at karakterisere ham på godt og ondt.

Bjørn Harvig: Det tog han ret bogstaveligt.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det tog han ret bogstaveligt.

Bjørn Harvig: Og det fulgte ham så i årene...

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Og fulgte ham i årene. Ja, man kan sige, der var ikke nogen yderligere videnskabelig begrundelse at skyde den her eller den her. Det var egentlig bare at skyde alt, hvad de kan, og det er jo et eller andet sted også en et interessant opdrag at få.

Bjørn Harvig: 1946 ekspeditionen. Hovedekspeditionen i dag. Hvem? Hvem skal vi ellers har introduceret Miriam? Der er jo... Han rejser med andre.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Fra Danmark, kommer der med og Ragnar Spärck, som var professor, zoolog på Zoologisk Museum, og han er jo ligesom den videnskabelige leder, og det var nødvendigt for at kunne få licenserne, for at det kunne være en videnskabelig ekspedition.

Bjørn Harvig: Jeg husker en, der hedder Downey, som er den her, hvad kalder vi ham?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: The White Hunter? Det er rigtigt

Bjørn Harvig: The White Hunter. Som det lader til at Bøje også ser meget op til.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Han ser meget op til. Han blev anset for en af Østafrika anerkendte The White Hunter. White Hunter var jo europæere som regel som ligesom tog overklassen fra USA og Europa, som kom på safari, ud og huntedede, så han var en af de allerkendteste på det her tidspunkt og havde været safari fører for Benzons også for de to safarier før krigen. Og så havde han selvfølgelig utroligt mange lokale afrikanske hjælpere med.

Musik: (sang)

Bjørn Harvig: Og hvor er det de skal hen? Ved De det på forhånd?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det ved de, fordi de har jo lavet en rute, og det er jo. Det var en kæmpe, kæmpe ekspedition. Altså som sagt det er over 13.000 kilometer. Den starter i i Nairobi. Det er jo der, de fleste Safarier i Østafrika starter. Og så kommer de altså hele vejen rundt nede i gennem Kenya, gennem Uganda og op i Congo og kommer op i Sudan. Så på det tidspunkt er det jo et engelsk område. Engelsk egyptisk Sudan.

Bjørn Harvig: Du sad faktisk lige og bladrede i hans meget, meget smukke bog. Mine afrikanske udflugter, som vi begge to har fundet. Vi sidder med dem begge to her. Der har han jo lavet et også et fint kort på indersiden af...

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Han har lavet et kort hvor man ligesom kan følge det for at se også hvilken kraftanstrengelse det var. Altså de havde seks store trucks med, og da ekspeditionerne nåede nogle gange oppe på 130 mand, så det har altså været en ordentlig... Men Bøje var også en, der havde udtalt, at for overhovedet at kunne... Der var tre betingelser, der var meget nødvendige for at kunne lave safari i Afrika. Det var godt humør, evnen til at transpirere og en velspækket tegnebog. Og der var jo i den grad brug for en velspækket tegnebog, når du havde 130 mand på så lang en tur.

Bjørn Harvig: Kan du komme med nogle eksempler på, fordi vi lige om lidt skal vi også ud og jage med ham. Men hvordan? Hvordan gør han sådan rent praktisk i forhold til opdraget var, for det første, 'skyd alt hvad du kan', men også bare indsamle alt det du kan. Hvordan får han fat i de her? Hvordan får han fat i de her dyr?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Efter krigen, så er der jo kommet lidt mere, hvad skal man sige, beskyttelse af dyrene, og han beskriver selv i sin bog her hvordan, da han kommer derned og får den her liste over dyr, han kan skyde. For man skal jo have licens. Så siger I. Jamen, det minder jo faktisk. Jeg tror det er sådan 40 kategorier eller hvad det nu var. Det minder om sådan en menukort, man får på de gode restauranter i Nairobi. Jeg sad og tænkte, da jeg læste den: 'Værsgo at skyde'. Men han causerer sådan lidt over, at efter krigen var der kun 108 dyr på listen, mens der på før krigen var 239. Så der er tydeligvis sket noget, og han siger jo selv, at han kunne se, at Kenya var blevet stort set ryddet for vildt. Så igen den her mærkelige spænding, hvor han på den ene side siger, at der ikke er så meget vildt tilbage og samtidig hov jeg kan ikke skyde så mange, så tænkte jeg jamen der er måske en sammenhæng. Men i hvert fald så de der 108, der kunne han så. Nogle af dem kunne man jo skyde flere af. Så det var også nogle gigantresultater. Han skød over 300 pattedyr. Og vi snakker ikke. Vi snakker helt op til elefanter, giraffer, kæmpe dyr, men selvfølgelig også masser af gazeller og hvad der nu ellers er afrikansk vildt og så også tusindvis af, at der var fugle, insekter og padder. De mindre dyr.

Bjørn Harvig: Men det lader også til, at han jo dels er ude at skyde og fange selv, men også beder folk om at hente til ham. Han kommer ind i landsbyerne. Jeg tror, det er faktisk efter ekspeditionen, at han bliver interviewet der i juli '47. Berlingske Tidende hvor der, ligesom, de spørger om metoderne. Altså, hvordan gør du? Og så siger han jamen jeg går ned til høvdingen, og så opfordrer han sine folk til at gå ud og fange og skyde alt, hvad de kan fange til ham. Jeg tror lige, jeg har et kort citat. Det er er, du har sendt mig, så du kender det. Men, skriver han: "Når undtages de store og større dyr, hvor du bogstaveligt talt ikke det levende væsen på jorden, i vandet og i luften, der ikke blev præsenteret for os. De lokale fik en skilling for det og var glade, og vi var også glade."

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Ja.

Bjørn Harvig: Så man kommer frem og siger find alt til os.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Super fint, og det var en af metoder. En anden metode var, at de gik ind på fiskemarkedet og købte fisk, og så havde han spurgt den videnskabelige leder professor Bergh, om det var et problem. Som sagt nej. Bare det er et lokalt dyr, så er jeg egentlig ligeglad, hvor det kommer fra. Så der var han jo egentlig. Det er jo fordi Bøje Benzon, det var jo totalt uinteressant at samle smådyr. Det handlede det også om. Hvorfor skulle han bruge tid på det, når nu der var nogle andre, der var meget bedre til det? Så på den måde var han også meget pragmatisk. Det er selvfølgelig mere spændende som storvildtsjæger at skyde storvildt end at finde en... Så han veg ikke tilbage for at få for ligesom at prøve nogle alternative indsamlingsmetoder. Og det er jo. Det var jo egentlig fint nok.

Bjørn Harvig: Nu synes jeg lige vi skal lære ham at kende, fordi nu er vi ude på ekspedition. Den tager vi lige en kort pause for. Hvem var han? Du har nævnt flere gange, at han havde portemonnæen fuld af penge.

Miriam Kockvedgaard Zeitzen: Det havde han. Ja, Jamen han var. Han var fabrikant. Man kan sige, han var en farverig og flamboyant fabrikant. Hans farfar Alfred Benzon havde grundlagt, faktisk Danmarks første medicinalvirksomhed tilbage i 1860'erne. Så det var en velhavende familie, det var bl.a. havde de også købt Svaneapoteket, som jo også er meget kendt. Det var apotekerfamilien og Bøje Benzon gik jo så i familiens fodspor. Han var jo barnebarn af grundlæggeren og apotekeruddannet. Han var en videnskabsmand. Han var højt begavet, men det gjorde jo så, at han så, fordi han havde de her familie ressourcer og kom ind og blev direktør i firmaet og senere bestyrelsesformand i Alfred Benzon, så havde han faktisk mulighed for at udleve sin drøm, fordi det, der interesserede ham, var måske mindre fabrikken og mere dyrene og dyrene. Var virkelig den light motif, kan man sige, i hans liv, som virkelig betød noget.

Bjørn Harvig: Hvornår blev han den der københavnerkendis, som du har kaldt ham?

Miriam Kockvedgaard Zeitzen: Ja, han var københavnerkendis, men det var han jo, i og med at han var. Jo, han var jo en del af den københavnske overklasse, kan man sige. Når man har penge. Og han kom ud i selskabslivet, og han var jo, han var jo en excentriker. Han gik med monokel. Det startede han med, da han var 17 år. Det var noget af det, der straks fascinerede mig. Hvad er nu det for noget? Han går med monokel? Jo, fordi monokel har jo fået et bad rep her i de senere år. Det er sådan en ond tysk officer går med under Første verdenskrig, men dengang var det jo ikke. Han er jo født i 1891, så da han er 17 år, er det jo begyndelsen af århundredet, der gik med monokel. Måske ikke som 17 årig, men det gjorde Bøje, og han blev faktisk ved med, indtil han var 65 og blev tvunget til at tage det ud, fordi han blev nærsynet og skulle gå med briller. Men altså, han elskede monokel og han. Han har jo selv udtalt, at han jagede alt store vild med monokel, så han gik rundt i Afrika og skød store Vild med monokel. Man kan se det for sig, og som han sagde Jeg havde altid en masse med i reserven, fordi det kunne være, at der faldt en ned, når man kravlede efter en elefant eller noget. Så de lokale folk kaldte ham hr. Enøje fordi det var måske alligevel lidt usædvanligt at jage store vild med monokel, men han var bare sig selv, så han havde mulighed for at være sig selv, fordi han havde råd til det. Men han var også en, der ikke gik på kompromis.

Bjørn Harvig: Og interessen for dyr?

Miriam Kockvedgaard Zeitzen: Jeg tror, det lå lidt i familien. Hans farfar Alfred Benzon, som jo startede han var faktisk en af dem, der var med til at redde Zoologisk Have det i 1870'erne. Økonomien skrantede. Det gik dårligt. Der gik farfaren faktisk ind og begyndte at støtte det. Så det lå også i familien. Så man kan sige, han gik også på den måde i familiens fodspor og gik ind i Zoologisk have. Allerede i 1932, da han var jo ikke så gammel, gik han ind i bestyrelsen i Zoologisk Have, og i 35 år tror jeg, det var blev han... Blev han faktisk også bestyrelsesformand eller 37 år.

Bjørn Harvig: Og altså flere gange inden den her ekspedition i 46 år har han også fået dyr hjem til Zoologisk Have. Han fik jo også, så vidt jeg husker de to første giraffer hjem.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det gjorde han. Det var i 1939, altså før verdenskrigen, og de blev kaldt Bøje og Else efter Bøje Benton og hans kone Else. Og de har jo været super produktive, og det er jo deres efterkommere, vi kan se derude i dag.

Bjørn Harvig: Det er jo helt utroligt.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Meget smukke og spændende dyr. Det er såkaldte netgiraffer, vi har i Zoologisk Have, som bliver anset for nogle af de smukkeste. Der er jo en del underarter. Stor brun krop med et flot hvidt fiskenet over kan man beskrive dem.

Bjørn Harvig: Er det der de kommer fra? Skal vi... Skal vi se giraffen?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det er i hvert fald blevet katapulteret ind i folks bevidsthed gennem de her giraffer, fordi at på et tidspunkt i 1943 og nogle få år efter de var kommet der, var der faktisk 2 giraf føl på én gang, og det er jo ret sjældent. Så de satte publikumsrekord i Zoologisk Have i 1941 under krigen, fordi de skulle ind og se giraffen. Så om det kommer derfra, så er det i hvert fald blevet meget udbredt derfra.

Bjørn Harvig: Det er fantastisk. Husk mig lige på det der jagt råd Bøje havde.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Ja, men han havde et jagtråd som sagde: den bedste træning til jagt. Det er golfspil, og så tænker man først golfspil, men jeg kan egentlig godt se pointen og det lange traveture også det med at ene... Man skal jo have et godt boldøje, så at sige, og kunne skyde på lang afstand. Og så havde han også en helt pragmatisk, der sagde noget af det bedste fodtøj, man skal have med på safari, er jo gamle, udtrådte golfsko syet i Danmark. Man skal huske at få en ny gummisål på. Det er det perfekte fodtøj til at jage i Afrika, så han havde ligesom han havde, og det var bare meget Bøje Benzons, tænker jeg.

Bjørn Harvig: Hvor er det fedt at vi kan sidde her i den yderste grænse og få de der tips til den næste rejse. Nu ved vi det.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Ja, nu ved vi det.

Bjørn Harvig: Og så inden vi skal tilbage til ekspeditionen. Den sidste ting jeg lige skal have afklaret med Boye, det der rygter jeg har hørt et eller andet sted nede i Nyhavn med, at han tog bad i Champagne. Hvor i alverden kommer det?

Miriam Kockvedgaard Zeitzen: Jeg tror, det er et rygte. Det var en historie, han selv fortalte i et avisinterview, da han fyldte 70, og det var, at han havde været på en safaritur med sin kone i Afrika. Det var i 50'erne, så det er efter den her ekspedition. Og så havde de på et tidspunkt været i et område, hvor der ikke var noget rent vand. Det er jo altid et problem, når de er ude på de her lange ekspeditioner. Du skal jo have rent vand, og man kan jo ikke gå ned på på på bade, selvom man ikke har noget rent vand. Og så havde de også. Og det var jo meget karakteristisk for altid enorme mængder alkohol med på de her ture. Det er jo en meget, meget vigtig del af hans ture. Og så har han utroligt meget champagne med sig. Så de blandede man kan sige et alternativt boblebad. Så vaskede de sig i champagne, og så havde journalisten var meget bekymret, fordi han fyldte jo 66 på den her tur. Det havde været champagne nok til når han skulle skåle, og der var rigeligt. Der er stadig masser tilbage. Så de siger jo fortæl os lidt om, hvad det var for nogle ture.

Bjørn Harvig: Hold nu op. Men tilbage til '46-ekspeditionen. Mange spørgsmål dukker op. Hvordan klarer de sig med mad, transport, overnatning og så videre? Ved vi noget om det?

Miriam Kockvedgaard Zeitzen: Ja, det ved man noget om. Altså en af grundene til, at de havde mange med på ekspeditionen var jo, at de havde jo også kokke med. Bøje Benzon er meget klar på, at han, man måtte jo ikke gå ned på luksus, når de var på safari, selvom han godt kunne harcelere over alle de der luksus safarier, som især amerikanerne var på, så gik han altså ikke selv. Han holdt sig ikke selv tilbage. Han sagde, at en god kok var noget af det allervigtigste, og han er faktisk meget lidt bekymret over den her tur, hvor han siger, at det var vi ikke. Fordi det lige var. Efter krigen kunne de ikke få kulsyre patroner til deres sifon, så de kunne ikke få whisky sjusser og det var jo ikke så godt. Men han overlevede. Nej, men i hvert fald så han havde kokke med. Og noget af det man jo skal tænke på, når man skyder alle de her dyr, det de skal bruge til museet, det er skelettet og skindet. Men kødet kan man jo spise så meget af. Det var jo skyde til gryden og også nogle af dem, de nedlagde, som de nedlagde en elefant. Så fik de indfødte og de lokale personer fik kødet at spise, for det ville de gerne spise. Han siger selv, at de prøvede en stew med elefantsnabel, men det havde været lidt elastisk, så de prøvede det også lidt selv. Men generelt tror jeg, at de spiste mere antiloper og den slags.

Bjørn Harvig: Men altså, han sagde jo også på et tidspunkt. Vi overlevede kun gennem nydelsen af kolossale mængder af stærk alkohol efter solnedgang.

Miriam Kockvedgaard Zeitzen: Jamen, det var jo fordi han i spøg havde kaldt den her ekspedition for the hotel and bar safari, fordi de mest af tiden boede de faktisk på hoteller og barer, fordi hvorfor skulle man dog ikke det, hvis man kunne? Haha. Og så på et tidspunkt, så kommer de jo så langt væk fra fra fra byer. De bliver nødt til at bo i lejr. Og så var der sådan nogle frygtelige. Der var nogle steder, der var mindre sjove end andre. Og der får vi så den her beskrivelse, når de skal ligge ude i bushen, jamen, så bliver du nødt til at nyde de enorme mængder af alkohol eller et andet interview. Så skrev han noget om en flaske hård alkohol pr mand pr dag kunne de indtage.

Bjørn Harvig: Måske, måske ikke. Lykkes de med at finde en af at hvad skal man sige højdepunkterne på ekspeditionen? Det er jagten på bjerggorillaer. Ja, mens vi sad og snakkede, så bladrede jeg lige fordi jeg har faktisk fundet et stærkt citat, hvor hvor Bøje fortæller ham om opdraget.

Prøv lige at lytte med en gang. Alle Zoologisk Museum verden over er meget ivrige for at få gode eksemplarer af gorillaer, da den står menneskene nær og er et uhyre interessant dyr. Prins Vilhelm af Sverige skød i 20'erne på sin store afrikanske ekspedition. En snes gorillaer på vulkanerne, så Stockholms Museum kan prale af at have en af de smukkeste gorillasamlinger i verden. Lige stik imod besøgte Københavns Zoologiske Museum overhovedet ikke andet af Gorilla end et skelet af en hun. Og det blev altså vores hovedopgave i Congo at skaffe museet et typisk eksemplar af den berømte bjerggorillaer. Ja. Det lader til, at der er sådan et. Er der lidt et kapløb?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Der er lidt. Altså, det går jo slet ikke, at Sverige har noget, som Danmark ikke har. Så dels er der jo det, men der er jo også det element. Altså, nu spurgte du jo tidligt, om der var nogle opdrag, eller at han bare skulle skyde alt. Altså, der var jo selvfølgelig nogle dyr, man hellere ville have end andre, og det her var en af dem, han følte var vigtig. Altså hvor meget de ligesom har krævet af ham. Det tror jeg ikke. Altså. Men, men, men, men. Det er i hvert fald en følelse eller en diskussion de har haft omkring den her bjerggorillaer. Så det er altså det, at han nu at det ligesom bliver. Efter at han har været igennem denne her meget 1.000 kilometer lange, så er det en af de sidste ting, han faktisk skal ud at gøre. Det er at skyde den gorilla.

Bjørn Harvig: Så lader det til, at de betaler en masse lokale for at være såkaldte klappere. Fortæl hvad det er.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Jamen det, det handler om den måde, at de ligesom skal jage dem på. Det er jo at de bor jo ligesom inde i skoven, det er jo bjerggorillaer så de er jo ligesom de er jo ikke sådan ude i åbne plains. Og det de gør de ved i sådan et område, hvor der kan være gorillaerne, og så laver de stadig mindre kæder, altså klapper ind for at se, om vi kan få jaget noget ind. Og de havde set, at der var en gorillafamilie, som de så klappede ind.

Bjørn Harvig: Og fælder nærmest hele.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Fælder og så efterhånden for at være sikker på, at den ikke kan gemme sig. Det stakkels dyr. Så begyndte de at fælde alt, og til sidst er der vitterlig kun en lille bitte klat grønt tilbage på hele bjergskrånningen, hvor den har søgt tilflugt.

Bjørn Harvig: Men det er helt forfærdeligt.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Og det er jo en stor han gorilla, fordi der er en hun og en unge, der faktisk formår at undslippe. Den er de jo ikke interesseret i, fordi de vil jo have en stor han. Sådan er det jo med storvildt. Man skal indtage de store hanner.

Bjørn Harvig: "Klapperne havde tabt modet, men det skyldtes Downeys udholdenhed og utrættelig energi af jagten. Kom i gang igen. Han fulgte nu et spor. Der blev givet ordre til, at hele bjergtoppen skulle omringes. Jeg var dødtæt på det tidspunkt og foreslog på Professor Spärck at vi skulle nappe

os en lille beauty sleep på engen, mens klapperne omringede bjerget. Så kunne de altid kalde på os, når de har lokaliseret gorillaen. Vores søvn blev dog kun af kort varighed, idet de indfødte snart kom farende, ruskede mig i skulderen og sagde Kom, kom! Gorillaen er ganske nær."

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Alle de her klappere. De råber der er lyde, der er dyrene. Man kan høre junglens lyde. Der er en masse, der foregår. Og til sidst får de jo klappet det stakkels dyr. Ind i en mindre og mindre område. Og så skriver Bøje, hvordan han pludselig ser noget gråt. Han ser lidt, og han tænker, at det må være rigeligt. Og så skyder han bare. Altså uden vitterlig at have dyret i øjne. Og så skyder han et par gange mere for at være sikker. Og så går White Hunterne ind, for det er jo også en af White Hunternes job, Downey og giver den nådesskuddet, for de skal jo helst. Det skal jo ikke ligge og lide. Og så bliver de slæbt ud. Og han siger hvordan er det alle råber.

Bjørn Harvig: Ja han skriver det er et skrækkeligt drama. Altså, hvad gør det ved ham der?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Han er så utilpas. Altså, for første gang oplever han en jagt. Han har før måske poseret lidt over, om det var usportslige jagtlige måder at jage på. Men her er det jo, som han siger, et koldblodig nedskydning af medskabninger. Han bliver skudt ned som en rotte, siger han. Han siger, han forstår ikke så stort og kraftigt dyr, bare ikke gør modstand. Den lader sig skyde ned. Og det er jo fordi det er et menneske abe, den har. Nu har jeg jo set billederne inde i arkiverne i et naturhistorisk museum, og det ser meget voldsomt ud, og de står med det stakkels dyr, der er skudt ned og Bøje, der sker simpelthen et eller andet i ham. Altså det der. Den der følelse af, at det var jo ikke rigtig jagt, altså. De klapper ham hen, og så kan han bare plukke den ned. Men han følte ligesom det var hans forbandede pligt, som han siger. Det var min forbandede pligt at skyde den, fordi museet ville have den. Men han havde det rigtig dårligt over det, og det sætter sine spor, også fordi det ligesom føltes. Og det er jo selv en, som Downey har jo, sagde han siger, han kan lide at skyde menneskeaber. Altså der er et eller andet, når de er tæt på os, som gør lidt mere ondt. Og det var bare måden og voldsomheden, og han er nok også træt. Han har været afsted i flere måneder, og han har drukket ufatteligt meget alkohol. Og så ser man det der store flotte, skønne dyr dø på den måde. Altså der var et eller andet, der skete her.

Bjørn Harvig: Og så det den næste sådan væsentlige og vigtige på ekspeditionen, det bliver at Bøje jo forsøger at få en Okapi hjem levende. Og jeg tænker levende.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Men det er jo fordi de havde jo licens til at skyde en Okapi. Det skulle være en død Okapi. Det var deres licens. Så efter den her meget traumatiske gorillajagt og noget af det der jo også traumatiserede, når de skulle save hjernen ud, fordi den skulle gives til en hjernespecialist hjemme i Danmark. Det var også på en eller anden måde forfærdeligt for ham. Så det har været på mange niveauer. Frygteligt. Så er de videre i nærheden, det er jo herude i Congo og lige præcist i Congo jo, det er der hvor alle Okapierne i verden stort set de findes. Så besøger de i Mombasa, hvor de er på vej hen en minelæge, som tilfældigvis var på vej hen for at kunne skyde den her Okapi en lille Okapi undgående og så at Spärck er jo mere... han er jo skal vi lige huske at nævne, at han er næstformand i bestyrelsen i Zoologisk Have, hvor Bøje Benzons er formand for bestyrelsen. Og så siger Bøje sådan lidt i spøg, jamen hvad med at vi tager en levende med i stedet for? Og Hr. Spärck bliver fyr og flamme, ja, på det tidspunkt er okapien det allersjældneste, stort

set, zoo dyr, der findes der næsten ingen zoologisk have, der har det. Det må man jo tænke på, at det kun er et halvt århundrede siden, de overhovedet opdagede det, siger han. Han bliver straks optaget af det her og må sige et eller andet sted måske også når du lige kommer efter den der jagt, som virkelig gik ham på, siger altså hvad med at vi ikke skyder dyret, men tager det med hjem levende? Nu var det jo også en unge, så det var måske mere manegable. Jeg tror der har været noget der. Men i hvert fald, det starter jo en kæmpe kædereaktion og får den her okapi med hjem, fordi for det første de skal gøre, er at omsætte licensen til at skyde nogen.

Bjørn Harvig: Det bliver meget mere besværligt.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: ... En levende okapi. Og umiddelbart tænker vi Jamen det er jo fint nok, for Congo er, om den er levende død, når den forlader landet. Det gør vel ikke... Så. Det var egentlig ikke så svært, men så går der jo lokalpolitik i det, og det ender med at tage omkring hundrede skrivelser og et år før, at vi kan få den her okapi hjem til Danmark.

Bjørn Harvig: Og hvad synes Bøje om det? Han er vant til...

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det var han nok ikke så glad for. Han var jo en mand end sådan en doer. Han havde penge og var vant til, at han kunne betale ting. Og man skal også huske her, at Bøje betalte for okapien for transporten for det hele. Så han var jo mesén på den måde. Så det var ikke noget med, at han på andres vegne syntes, at nu skal vi altså have handling bag ord. Og han havde også ressourcerne til at handle. Men det tog altså et år. Og da det endelig lykkedes, så var det ikke faktisk ikke den lille okapiunge. Det var en lille hun-unge. De havde set en fuldvoksen han de endte med at få, fordi der går, der kan ske meget på et år. Og der gik faktisk næsten mere end et år. Fordi så var det jo blevet efterår. Og så de kan jo ikke tage et dyr hjem i sådan et tropisk dyr til Danmark, når det er koldt. Og så skulle de jo prøve det her. Og det var os. Der var han altså virkelig en actionman. Han tager ned med Reventlow, som er direktør for Zoologisk Have på det her tidspunkt. De var selv nede og hente den, for det er en sensation og de andre dyr, der er kommet ud af Afrika, de plejer jo at blive sejlet ud. Men det her dyr et meget sensitivt dyr, og de mente, at det ville være bedre at flyve det ud. Og på det tidspunkt eksisterede jo SAS ikke. Men der var jo så et luftfartsselskab i Danmark, som de gerne ville. De ville sådan set gerne gøre det, for det var jo god reklame. Så de flyver ned, og det endte med at blive en uhyre hasarderet tur.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: De var på vej, fordi det tog faktisk fem dage at flyve fra Congo til Danmark, og det var den første danske maskine, der nogensinde var landet i Congo. For det første, men det er jo, fordi man kunne ikke. Der var simpelthen ikke rækkevidde nok på benzin og flyvemaskinen dengang. De skulle ned mange steder, så de skulle have den her Okapi med op. Og det var ikke så nemt endda at få den ind på maskinen, men det lykkedes, og så skulle de flyve hjem. Og det blev en meget, meget voldsom tur, fordi der var masser af uvejr. Må tænke på at i Congo i det område er der jo masser af fugtighed, så der er jo masser af uvejr. Der er regn. Heldigvis, som han forklarer, piloterne, at de var, tænk på at det var lige efter Anden Verdenskrig, de havde været, de var to irer, som havde været i Royal Air Force, så det var en Captain og hans wingman, som var sat op og var pilot og co-pilot. Og de var altså rigtig, rigtig gode. De er jo vant til at flyve under virkelig svære omstændigheder. Det blev det også. Det var så slemt, at de måtte nærmest gå ned, og de

fløj hen over plænen der i Afrika og måtte se om de kunne lande i sumpområder osv. Og på et tidspunkt bliver Bøje kaldt op i cockpittet, og han siger: Kan du, du... Du er den eneste, der har været i det her område, for han har jo rejst store dele af Afrika, kan du sige mig, om der kommer nogle bjerge eller, eller" og han siger "nej, nej, det er fladt nok, det er fladt nok, og jeg har gået her dernede", fordi det var simpelthen så dårlig sigtbarhed at de fløj nærmest hen over jorden, og så så slemt var det ikke, og det regnede og piskede, og der kom lyn. Men han sagde okapien klarede det forbavsende godt og flyvemaskinen kørte op og ned, op og ned. Så stod den bare med benene i fire hjørner, og da det blev alt for slemt, så lagde sig ned og tygge drøv. Så det har været en samarbejdsvillig okapi. Men altså, det var en meget voldsom og hasarderet tur ting. man tænker, ejj, når man hører det. Han beskrev, hvordan stewardessen var med en meget sød stewardesse, parentes alle stewardesser og søde, skriver han så, hun fodrer hvid-, altså gav hvidkål til den og behandlede den godt. Der var også en lille chimpanse, de havde fået med hjem også, så de hyggede sig, så det har jo været en... Det har været en vild tur, og det er utroligt, at de overlevede. Det der jo virkelig gik ham på, det var alle de dyr. Han endte jo med at donere 475 pattedyr til Zoologisk Museum og tusindvis af fugle og padder og fisk. Og så videre over de tre safari og 300 dyr alene pr dyr alene fra den store ekspedition. De fleste endte jo bare i kasser, og noget af det han var meget optaget. Det var dioramaer, hvor du stiller dyr op i naturtro omgivelser, og han bekostede selv udstopning og opstilling i diorama. Han leverede det simpelthen færdigt præparerede opstillingsklart til Zoologisk Museum. Problemet er jo ikke plads nok. Der var jo ikke plads til al hans dioramaer, og han curserer jo så hen mod slutningen i den her bog om hvordan hvordan de fleste af hans dyr faktisk ligger i kasser.

Bjørn Harvig: Må jeg lige læse et citat op?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det synes jeg du skal, for jeg synes, det er meget, meget rammende for hvad for en erkendelse, der måske også kommer hos Bøje Benzon til sidst.

Bjørn Harvig: Benzon skriver: "Det er ikke uden vemod, at jeg tænker på, at mange af mine jagttrofæer nu hviler i støvede kasser på Trinitatis kirkeloft. Det stimulerer min lyst til at erindre og finder i genoplevelsen en balsam for den slette samvittighed, der blot konstaterer, at det meste af, hvad der kom ud af det er pulterkammerragelse, indtil staten en dag vil tage affære og lave et nyt godt museum, hvor de svundne øjeblikke kan konserveres i opstillede grupper til glæde for de mange, hvem der ikke er forundt at få luften, blomsterne, duften af dyr og vækster, varmen og den ubeskrivelige skønhed med, som hviler over de fleste afrikanske jagtdage."

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Jeg synes det er et meget, meget fint citat, fordi han gjorde det jo faktisk. Som han selv siger det tror jeg altså også på, at det var. Han skød jo ikke dem her, fordi han nødvendigvis havde sådan en lyst til blod, men fordi han gerne ville dele sin kærlighed til Afrika og til dyr med folk i Danmark. Fordi dengang kunne de fleste jo ikke komme til Afrika. Han gør det jo, fordi han gerne vil formidle den skønhed og det vidunderlige.

Bjørn Harvig: Og så får han jo så også gjort, for den betydning, han får for Zoologisk Have og den fond, han også opretter.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Han opretter i 1952 Alfred Benzon fond opkaldt efter sin farfar, som jo er med til også at støtte Zoologisk Have og Zoologisk Museum. Bl.a. har de jo betalt for girafhuset i Zoologisk Have, så man kan sige ja, han har jo ligesom erkendt det der med at skyde, og så ligger de i nogle kasser. Det er måske de levende dyr, vi skal satse på, og det var jo også smukt, for okapien kom jo faktisk i 1948 landet ned, og så havde Københavns Zoologisk have nogle papirer i en del år.

Bjørn Harvig: Skal vi ikke slutte der?

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Det synes jeg.

Bjørn Harvig: Vi kunne blive ved, og jeg håber så meget at kunne invitere deres studie en anden gang, for jeg ved, der er flere skjulte gode historier. Men tusind tak for din tid og gode historier i dag.

Miriam Koktvedgaard Zeitzen: Jeg siger også tak. Jeg er faktisk meget glad for at få lejlighed til at tale om Bøje Benzon, for der er ikke mange der kender ham, og jeg synes han fortjener at være kendt.

Bjørn Harvig: Den yderste grænse er produceret af Nikolaj Sørensen og Bjørn Harvey for Vores tid redaktør er Troels Donnerborg. En særlig tak til Statens Naturhistoriske Museum og Københavns Zoo. Du kan finde serien og flere historiske podcasts ved at søge på Vores tid I din podcast app.

Outtro: Du har lyttet til en podcast fra Nationalmuseets mediehus Vores tid.

Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus

[15:3 Bøje Benzon: "Skyd alt det De kan!"](#)

Produceret af Nikolaj Sørensen og Bjørn Harvig for Vores Tid